

10. Bausinger H. Typisch deutsch. Wie deutsch sind die Deutschen? / H. Bausinger. – München : C.H. Beck, 2000. – 175 S.
11. Behal-Thomsen H. Typisch deutsch? Arbeitsbuch zu Aspekten deutscher Mentalität / H. Behal-Thomsen. – Berlin; Wien : Langenscheidt, 1993. – 144 S.
12. Eichmann W. Nationales Stereotyp- und sprachliches Klischee – Deutsche und Slawen im Lichte ihrer Phraseologie und Parömiologie / W. Eichmann // Tendenzen in der Phraseologieforschung (Europhras 1992). – Bochum: B.Sandig, 1994. – S. 81–107.
13. Jäger L. Medialität und Mentalität : Theoretische und empirische Studien zum Verhältnis von Sprache, Subjektivität und Kognition / L. Jäger. – München : Fink, 2004. – 369 S.
14. Minder R. Die Entdeckung deutscher Mentalität : Essays / R. Minder. – 1.Aufl. – Leipzig : Reclam, 1992. – 380 S.
15. Schildt A. Deutsche Kulturgeschichte : die Bundesrepublik – 1945 bis zur Gegenwart / A.Schildt, D.Siegfried.-Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 2009. – 696 S.
16. Staatsbürger oder Untertanen? : Politische Kultur Deutschlands, Österreichs und der Schweiz im Vergleich / [Fritz Plasser, Peter A. Ulram (Hrsg.)]. – Frankfurt am Main, Bern, New York, Paris : Lang, 1991. – 246 S.
17. Timm E. Kulturanalyse – Psychoanalyse – Sozialforschung: Positionen; Verbindungen und Perspektiven / E. Timm // Beiträge des Instituts für Europäische Ethnologie der Universität Wien, des Instituts für Volkskunde und Kulturanthropologie der Universität Graz. – Wien : Österreichisches Museum für Volkskunde, 2007. – 329 S.

**І. Казимір
(Чернівці)**

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПІДКЛАСИ ІМЕННИКІВ У ЦИТАТНО-АФОРИСТИЧНОМУ ФОНДІ В. ШЕКСПІРА

У статті розглядаються та аналізуються лексико-семантичні підкласи іменників як концептуальні домінанти авторської картини світу прецедентної особистості В.Шекспіра та національної свідомості зокрема.

Ключові слова: лексико-семантичний підклас, мовна картина світу, прецедентна особистість.

В статье рассматриваются и анализируются лексико-семантические разряды существительных как концептуальные доминанты авторской картины мира прецедентной личности В. Шекспира и национального сознания в частности. Проанализированные лексико-семантические разряды свидетельствуют о том, что цитатно-афористичный фонд В.Шекспира выступает интегральной частью национальной фразеологии и предоставляет возможность судить о национальной логике, отражая общечеловеческие приоритеты.

Ключевые слова: лексико-семантический разряд, языковая картина мира, прецедентная личность.

The structural paradigm developed its objective techniques that reveal a relevant information, and cognitive science radically changed its angle of research. A particular attention is drawn to the individual quotations and aphorisms of Shakespeare, which are reflected in numerous lexicographical sources and, on the other hand, considered one of the most important sources of pleasure and intellectual artistic and aesthetic needs of society in the process of verbal communication, on the other hand, reflect, analyze, evaluate and summarize the experience of nation. The given article is devoted to the process of analyzing the lexico-semantic categories of nouns implementing the conceptual dominants on the basis of W. Shakespeare's world picture and national consciousness as well. Having analyzed the lexical-semantic subclasses we indicate that the aphoristic fund of W.Shakespeare is as an integral part of national phraseology and gives us insight on the national logic, reflecting the universal priorities and national values due to the representation of the people all over the world. The aphoristic fund of W. Shakespeare is an axiologically significant quantity of research which reveals a hierarchy of values of the culture of media and language as well.

Key words: lexico-semantic category, linguistic picture of the world, precedent name

На рубежі епох спостерігається зміна наукової парадигми. Некласична структурна парадигма поступається постнекласичній когнітивній, що має антропоцентричний характер. Структурна парадигма виробила свої об'єктивні методики, які дозволяють виявити релевантні дані, а когнітологія кардинально змінила свій кут дослідження і є оптимальною лише на основі об'єктивних даних. Особливу увагу привертають цитати прецедентної особистості В. Шекспіра, які відображені в численних лексикографічних джерелах і, з одного боку, вважаються одним із важливих джерел задоволення інтелектуальних і художньо-естетичних потреб суспільства в процесі мовної комунікації, а з іншого, відображають, аналізують, оцінюють та узагальнюють набутий життєвий досвід нації.

Актуальності даного дослідження слугувала підвищена увага сучасних германістів до проблеми вивчення афористичного фонду національної мови як відображення національного характеру (Л. Вейсбергер, З.Г. Коцюба, О.О. Корнілов, Дж. Лакофф, Т.Е. Тийттанін,

М. Шварц, В.В. Красних, Д.С. Лихачов, В.В. Колесов, В.А. Маслова, Ю.С. Степанов, В. М. Телія, І.О. Голубовська та ін.), поява нових методів її вирішення та недостатньо вивчена картина дослідження.

Основу організації лексико-семантичної системи мови складає універсальний когнітивний принцип іконічності, який є пізнавальним відображенням дійсності словами-знаками з опорою на образи-еталони. Тому, як зазначає О.Д. Огуй, цілісний вокабуляр чи лексико-семантичну систему мови, що включає слова-знаки сьогодні позначають дисипативною (розпливчастою) метафорою МКС, яка виражає зовнішній світ як “картину світу” [4, с. 30].

Тому в нашому дослідженні саме словниковий склад імплементує людський досвід стосовно організованої системи дійсності, яка перебуває в процесі постійного розвитку і отримує водночас мовне вираження. І в такий спосіб, на думку багатьох вчених, виникає “мовна картина світу” (далі МКС). Вона становить сукупність уявлень людини про об’єктивну дійсність, напрацьованих протягом століть і виступає тією глибинною основою, тим “смысловим каркасом”, на який нанизується найскладніша сітка мовних відношень [1, с. 38].

Отже МКС – це відображення всього навколишнього світу в досвіді народу у вигляді системи номінацій, організованої сукупності мовних понять, які за допомогою лексем зумовлюють наявність у мовній системі взаємозв’язків та відношень між елементами дійсності, і на цій основі – між мовними поняттями [2, с.17]. МКС – різнорівневе психологічне, логічне та мовне явище. Така багатоаспектність МКС становить одну із проблем її вираження. Інша проблема полягає в тому, що ця картина є рухомих відображенням мовної дійсності, живою, різнобарвною картиною, що може змінюватися і набувати нових відтінків. Проте її основа все ж залишається універсальною. Інакше кажучи, мовна система відображає наше розуміння взаємопов’язаного світу, посеред якого перебуває ЛЮДИНА зі всіма її психологічними, соціальними та фізіологічними складовими, через призму яких вона розглядає світ у всіх його проявах. На прикладі функціонування цитатного фонду прецедентної особистості В. Шекспіра нами розглядаються лексико-семантичні підкласи іменників.

На противагу детальним лексикографічним класифікаціям, які можна використовувати для створення ідеографічних словників, у лінгвістиці послуговуються оперативнішими робочими класифікаціями, які є придатними для подальших семантичних досліджень. Це є відповідні семантичні класифікації іменників В.В. Левицького, дієслів – С.В. Кійко, прислівників – Г.Г. Почепцова, Р. Квірка та інших. В нашому дослідженні ми послуговуємось апроксимативною методикою вивчення лексичного складу В.В. Левицького, О.Д. Огуй, С. В. Кійко, Ю.Є. Кійко.

Для уникнення суб’єктивності в трактуванні результатів ми скористались трьома лексикографічними джерелами, дані яких подані нижче. Отже, ми розподілили 584 іменники за семантичною ознакою, використавши тематичний принцип, заснований на екстралінгвістичних факторах. Пропонуємо семантичні підкласи іменників-детермінантів на основі нашого дослідження.

1) ЛСП “Люди, нейтральні найменування: члени сім’ї, родичі” (*husbands and wives, daughters*) нараховує 1,9% ; 2) ЛСП “Професія, рід занять, національність, титул, звання” (*Italians, dancing*) – 2,1%; 3) ЛСП “Люди, пов’язані певними взаємовідносинами, охарактеризовані притаманними їм властивостями” (*lovers, braggadocio*) – 2,9 % ; 4) ЛСП “Атрибути людини, частини тіла, одягу” (*beards, hair*) – 1,7% ; 5) ЛСП “Власні назви, імена, прізвиська” (*Henry V, Elizabeth I*) – 2,9% ; 6) ЛСП “Одинично-збірні позначення живих істот” (*armies; family*) – 2,1%; 7) ЛСП “Збірні позначення живого” (*birds, society*) – 1,2%; 8) ЛСП “Фауна: тварини, частини їх тіл; алегорії, казкові персони” (*cats, dogs*) – 0,5%; 9) ЛСП “Флора: рослини, с/г культури” (*gardens and gardening*) – 0,6; 10) ЛСП “Одинично-збірні позначення неживого” (*friendship, merriment*) – 0,2%; 11) ЛСП “Збірні позначення неживого” (*riches, money*) – 1,1%; 12) ЛСП “Природа, світ, географічні та астрономічні об’єкти” (*the East, stars*) – 2,1%; 13) ЛСП “Відрізки часу, доби, періоди року” (*winter, autumn*) – 0,7 % ; 14) ЛСП “Речі, матеріали” (*gifts, jewels*) – 0,2%; 15) ЛСП “Неживі предмети, речі, механізми” (*timeliness, graves*) – 0,1%; 16) ЛСП “Місце дії, просторові об’єкти побудови” (*country life*) – 0,06%; 17) ЛСП “Фізичні явища, що викликаються діяльністю людини” (*speed*) – 0,06%; 18) ЛСП “Стан живих та неживих об’єктів” (*danger, cold, solitude and solitariness*) – 0,8%; 19) ЛСП “Життя, періоди життя: теперішнє, минуле, майбутнє” (*childhood, future*) – 5%; 20) ЛСП “Держава, її атрибути” (*military, politics and politicians*) – 0,6%; 21) ЛСП “Державна організація, заклади

державної служби” (*judgement; prison*) – 0,7%; 22) ЛСП “Терміни, слова з професійної діяльності людей” (*illegitimacy; genetics*) – 1,2%; 23) ЛСП “Документи, державні папери, розпорядження, накази” (*contracts*) – 0,2%; 24) ЛСП “Атрибути мистецтва” (*elegies, music*) – 1,8%; 25) ЛСП “Справи, обставини” (*reputation; vanity*) – 2,9%; 26) ЛСП “Можливість, бажаність, дійсність подій” (*intentions, hope*) – 3,5% ; 27) ЛСП “Дії, вчинки, процеси перетворення” (*action and deeds, murder*) – 20,4%; 28) ЛСП “Робота, праця, продукт діяльності людини” (*books; experience; fashion*) – 3,03%; 29) ЛСП “Абстракції, що позначають психічні явища в людині” (*imagination, wishing*) – 13,4 %; 30) ЛСП “Абстракції, що позначають матерію та простір” (*darkness; ends and endings*) – 0,6 %; 31) ЛСП “Кількість, вартість, цінність” (*worth; value*) – 0,6 %; 32) ЛСП “Абстракції на позначення ролі, значення, прикладу, принципу, фактора” (*infidelity; inspiration*) – 7,6 %; 33) ЛСП “Якість, ознаки, властивості, види” (*ambition; bad times*) – 11,03 %; 34) ЛСП “Позначення, знаки, символи та сигнали” (*witches; supernatural*) – 1,1 % ; 35) ЛСП “Мова та мовлення, тексти, літературні жанри та твори” (*speeches; wise sayings*) – 1,6 %; 36) ЛСП “Обсяг, вид, джерело інформації знань” (*good news; history*) – 0,8 %.

Згідно з доопрацьованою класифікацією В.В. Левицького, характерно, що категорії 1-9 стосуються живих істот, характеризуючи людину як біологічну, соціальну й характерологічну істоту, та інших форм живого: рослини, тварини. З категорії 10 розпочинається позначення неживого, а з 27 спостерігаються переважно абстракції. Отже, як бачимо, найбільш чисельним є ЛСП “Дії, вчинки, процеси перетворення”, “Абстракції, що позначають психічні явища в людині”, “Абстракції на позначення ролі, значення, прикладу, принципу, фактора”, “Якість, ознаки, властивості, види”. На противагу, незначний відсоток лексичних одиниць налічується в ЛСП “Збірні позначення живого”, “Флора: рослини, с/г культури”, “Місце дії, просторові об’єкти, будови”, “Фізичні явища, спричинені діяльністю людини”, “Документи, державні папери, розпорядження, накази”. Відмітимо той факт, що цитатний фонд В. Шекспіра, згідно наших даних, не містить таких ЛСП: “Дорога, шлях, траєкторія руху”, “Міра”, “Харчі” та “Форма, структура, її елементи, частини цілого”.

Проаналізовані нами лексико-семантичні підкласи свідчать про те, що цитатно-афористичний фонд В.Шекспіра виступає інтегральною частиною національної фразеології і надає нам можливість судити про національну логіку та національну світооцінку, віддзеркалюючи загальнолюдські пріоритети і фіксуючи національно зумовлені ціннісні уявлення народу про світ і своє буття в ньому. Цитатно-афористичний фонд В. Шекспіра є аксіологічно значущою величиною, дослідження якого дозволяє виявити ієрархію цінностей носіїв певної культури і мови [3, с. 208]; як зазначав британський державний діяч Дж. Рассел, “*Aphorism is the wit of one and the wisdom of many*”. Видатний радянський літературознавець Б.М. Ейхенбаум у свою чергу відзначав, що в науковій роботі найважливішим є не встановленням схем, а вміння бачити факти. Теорія необхідна для цього, так як в її світлі факти стають помітними – тобто стають фактами [5, с.509]. Адже теорії приходять і проходять, а факти, виявлені, з їх допомогою, залишаються значимими для наступних досліджень.

Очевидним є той факт, що подальші дослідження в сфері вивчення ептонімії пов’язана з комплексним вивченням ептонімного фонду В.Шекспіра з урахуванням їх індивідуально-авторської детермінованості та специфіки дискурсної реалізації в сучасному англословному лінгвосоціумі.

Список літератури

1. Апроксимативні методи вивчення лексичного складу : Навчальний посібник / В.В. Левицький, О.Д. Огуй, С.В. Кійко, Ю.Є. Кійко. – Чернівці : Рута, 2000. – 136 с.
2. Бабенко Л.Г. Лексические средства обозначения эмоций в русском языке / Л.Г. Бабенко. – Свердловск : Изд-во Урал. ун-та, 1989. – 86 с.
3. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу / І.О. Голубовська. – К. : Логос, 2004. – 284 с.
4. Німецька фразеологія у мові, мовленні та мовній діяльності: системно-квантитативні аспекти / О.Д. Огуй, А.І. Гоян, Н.П. Тимошук, Р.В. Угринюк, С.С. Шкварчук. – Чернівці : Видавничий дім “ РОДОВІД”, 2014. - 352 с.
5. Эйхенбаум Б.М. О поэзии / Б.М. Эйхенбаум. – Л. : Сов. писатель, 1969. – 552 с.
6. The Arden Dictionary of Shakespeare Quotations / [edited by Jane Armstrong]. – London, 2010. – 396 P.
7. Oxford Dictionary of Quotations / [edited by Susan Ratcliffe] 2012. – 483 P.
8. Webster’s New Explorer Dictionary of Quotations / [edited by Meriam Webster]. – United States of America, 2000. – 501 P.